

Reseñas / Book reviews

El compromís literari en la modernitat : del període d'entreguerres al postfranquisme (1920-1980), eds. Corretger, M., Casanovas, P. i Salvador, V. Tarragona / Melbourne: Publicacions URV / RMIT University, 2016. ISBN 978-84-8424-445-5 Reseñado por Thiago Mori, doctor por la Universitat Autònoma de Barcelona / Université Sorbonne Nouvelle.

Reseña recibida el / Review received: 2018-11-15
Reseña aceptada el / Review accepted: 2019-02-22

És sempre revelador abandonar, encara que sigui per exercici, certs marcs temporals universalment acceptats (la dècada, el segle, un règim, l'interval entre una guerra i la que, invariablement, la succeeix) i intentar establir noves unitats de temps, nous escenaris que acabaran per revelar relacions i diàlegs sovint insospitats. El marc establert davant la necessitat d'acotar l'abast d'un estudi forma part del mateix estudi: no és indiferent investigar l'obra d'un autor tenint com a marc el segle —per exemple, el XIX— o l'escola —per exemple, el Romanticisme.

En aquest sentit, *El compromís literari en la modernitat : del període d'entreguerres al postfranquisme (1920-1980)* té, d'entrada, un doble mèrit: a més de connectar períodes i esdeveniments estudiats sovint de manera aïllada —el darrer terç de la Mancomunitat, la Guerra Civil, la Segona República, dues dictadures i la transició democràtica—, també ens fa palès, de manera definitiva, que el context cultural de fa 30 anys ja no ens engloba.

Els quatre temes en què se subdivideix el llibre —*Literatura i pensa-*

ment, Les lletres a l'exili, La literatura sota el franquisme i La literatura com a compromís vital («mera forma útil de tematització», segons els editors) — no amaguen el caràcter assumidament obert de l'obra. Fins i tot el *compromís literari*, fil temàtic que connecta els quinze estudis que componen la publicació, es defineix aquí de manera poc categòrica com a «el lligam intencional [...] amb el conjunt d'entorns socials que configuren la cultura (i les llengües [...]) d'un país» (p. 18). Tanmateix, aquesta obertura comporta un risc, ja que la frontera entre la pluralitat i la indefinició és sovint difosa: el que hauria de ser un llibre plural es podria veure reduït a un calaix de sastre (vicissitud de moltes publicacions acadèmiques actuals, en les quals no es detecten gaires diferències entre l'obra col·lectiva, la revista i les actes de congrés), plec desigual que serà consultat de manera aïllada, article per article, segons l'interès i les necessitats de cada lector.

Els editors eren conscients de l'equilibri delicat que s'havia de cercar, i per això justifiquen explícitament la seva decisió per l'obertura, en uns «Mots preliminars» excel·lents que, a més d'oferir nombroses referències bibliogràfiques que

eixamplen les nocions teòriques entorn dels macrotemes *identitat* i *compromís*, cerquen d'establir les relacions —no sempre òbvies— entre els capítols del llibre.

En una obra tan polifacètica, en la qual aquestes «quinze perspectives o casos» es presenten com un mosaic a vegades massa il·lustratiu (és a dir: el tema central no es desenvolupa sinó a través de les seves manifestacions específiques), s'agraeix que justament el capítol d'obertura, «La identitat catalana: pactisme polític i compromís literari», de Pompeu Casanovas, es dediqui a analitzar en profunditat un aspecte més general —el pactisme polític—, contextualitzant-lo històricament i establint relacions entre el seu declivi al primer terç del segle XX i la normalització d'ús del català escrit —aquí inclosa l'expressió literària.

També el capítol que clou la primera part, «Entre les lletres i les arts. L'assaig filosòfic a les dècades de 1940 a 1960», de Joan Cuscó i Clarasó, tracta del gènere literari en situació més precària dintre del sistema literàriocultural català, l'assaig —a més, en un període encara poc estudiat—, ajudant a omplir un buit bibliogràfic important.

La mateixa vocació té el text de Montserrat Corretger sobre l'obra literària d'Odó Hurtado, tota ella produïda durant el seu exili a Mèxic. Corretger assumeix la doble responsabilitat d'analitzar alhora que informa, sense passar per alt ni la gran absència d'informació del públic lector respecte de l'obra d'Hurtado, ni les exigències d'un estudi acadèmic rigorós. Aquest capítol tracta, a més, d'una conjunció molt específica d'obstacles que Odó Hurtado va haver de superar per poder publicar la seva obra: la seva dedicació tardana al món de les lletres, la distància que el separava de Catalunya i la censura prèvia vigent a l'Estat.

Al cap i a la fi, ja sigui en estudis sobre gèneres literaris — com ara «Compromís i identitat urbana en la novel·la catalana dels setanta» (Adolf Pi-

quer Vidal) o «Memòria i identitat a través dels textos autobiogràfics d'autors valencians» (Anna Esteve)—, en estudis comparatius— «'El tèrbol atzur de ser tres voltes rebel': compromís i identitat en les obres de M. Aurèlia Capmany, Montserrat Roig i M. Mercè Marçal» (M. Àngels Francés Díez) —o encara en anàlisis d'elements destacats de les obres de diferents autors i grups— Joan Crexells (en text de Xavier Serra), Carles Riba (Jordi Malé), el «Grup de Xile» (Montserrat Bacardí), Joan Oliver (Francesc Foguet i Boreu), Josep Anton Baixeras (Montserrat Palau), Manuel de Pedrolo (Xavier Ferré Trill), Carles Soldevila (Dolors Madrenas Tinoco i Joan M. Ribera Llopis) i M. Aurèlia Capmany (Alfons Gregori)— *El compromís literari en la modernitat: del període d'entreguerres al postfranquisme (1920-1980)* aconseguix amb escreix el que es proposava: no genera un text definitiu sobre la identitat i el compromís a la literatura catalana, sinó que dóna indicacions dels múltiples camins possibles que encara cal recórrer, fent que cada experiència individual s'entengui també com a col·lectiva, apropant-se a aspectes universals a partir d'una profusió d'exemples concrets.

Entre aquests exemples concrets trobem la visió potser més universalitzable de totes, al capítol que Vicent Salvador dedica a la concepció fusteriana de la literatura. Salvador explica com la visió de Joan Fuster emana no pas de textos de crítica literària pròpiament dita, sinó de la seva obra assagística i aforística. Fuster cultivava, com a postures perfectament complementàries, d'una banda una relació propera amb els clàssics —«Lluny de la concepció d'un cànon atemporal, els clàssics són [...] una mena d'arxiu dinàmic que és llegit [...] des de les coordenades de cada època.» (p. 173)— i, de l'altra, una consideració especial envers els gèneres menys prestigiats, inclosos els guions de sèries televisives, el còmic i la novel·la de consum. Es revela, així, una visió força més complexa del fet literari, que per a Fuster

superava la del mer establiment d'un cànon: el que li interessava era el circuit literàriocultural en la seva totalitat, com més estès (i *normalitzat*) millor. Ningú més competent que aquest «Diderot de poble» (definició del mateix Fuster, en entrevista a Montserrat Roig) per fer-nos veure que els espais tinguts com a «alts» o «baixos» formen part d'un gran espai compartit. Perquè, al cap i a la fi, el com-

promís amb la paraula és també un compromís amb el poble, i tindrà inevitablement tantes manifestacions com la societat mateixa.

Fraseología y variedades diatópicas, eds. Berty, Katrin., Mellado Blanco, Carmen y Olza, Inés. Pamplona: EUNSA, 2018. ISBN 978-902-7265-678 Reseñado por Elia Puertas Ribés, Universitat Jaume I.

Reseña recibida el / Review received: 2019-01-10
Reseña aceptada el / Review accepted: 2019-02-28

El estudio de las unidades fraseológicas de la lengua española aspira a ser cada vez más abarcador. Concretamente, la obra que reseñamos aborda estas expresiones fijas desde una perspectiva diatópica. Se estructura en siete trabajos resultantes del *XX Congreso de la Asociación Alemana de Hispanistas* (Heidelberg, 18-22 de marzo de 2015), y en todos ellos se defiende la necesidad de estudiar con mayor profundidad las expresiones fijas procedentes de variedades regionales. Otra característica importante es la defensa del análisis contrastivo como herramienta para la comparación del español con otras lenguas europeas, como el alemán o el italiano.

A lo largo de la obra se analizan muestras procedentes de distintas variedades diatópicas del español peninsular e hispanoamericano, a través de las cuales se pueden observar similitu-

des y diferencias entre sí, así como de cada una de ellas con el español estándar. Con ello se pretende subsanar una de las mayores lagunas en el estudio lingüístico del español, dotando así de una nueva dimensión a la fraseología regional. Como recuerdan las editoras de la obra, las deficiencias en este ámbito de estudio se deben a causas diversas. Entre ellas figuran algunas de carácter metodológico, derivadas del fuerte vínculo entre la oralidad y las variedades regionales, lo que supone muchas veces un serio problema para su documentación. Por otro lado, en la mayoría de las obras lexicográficas faltan entradas acerca del sentido de las expresiones pluriverbales en cada ámbito geográfico. Un ejemplo de ello es la escasa atención que han recibido las variedades diatópicas procedentes de la fraseología hispanoamericana, frente a la variedad estándar peninsular.

Siguiendo el índice del libro, el